

595

संक्षेप रामायणम्

SANKSHEPA RAMAYANAM

[Epic In Brief]

SRI VISHNU SAHASRANAMA SATSANGAM

संक्षेप रामायणम्

SANKSHEPA-RAMAYANAM

(Epic-in-Brief)

SRI VISHNU SAHASRANAMA SATSANGAM

RAMAKRISHNAPURAM

NEW DELHI

Publication No. 18

First impression 1987

Published by :

**Sri Vishnu Sahasranama Satsangam,
759, Sector IV, Ramakrishnapuram
New Delhi-110022.**

P R E F A C E

व्याधस्यावरणं ध्रुवस्य च वयो विद्या गजेन्द्रस्य कः

कुब्जाया किमु नाम रूपमधिकं किं तत्सुदाम्नो धनम् ।

वंशः को विदुरस्य यदवपतेरुग्रस्य किं पौरुषं

भक्त्या तुष्यति केवलं न च गुणैर्भक्तिप्रियो माधवः ॥

“What righteous conduct did the hunter possess? Was Dhruva advanced in age? What erudition did the Lord of Elephant possess? Did Kubja have an attractive appearance? What wealth did Sudhama own? Did Vidura claim any high descent? What prowess was exhibited by Ugra Sena, the Yadava King? The Lord is pleased only by devotion and not by merits; for He is fond of devotion alone”.

Bhakti of this kind comes only as the result of Lord's grace and is the surest path in Kali Yuga to liberation. Nama Smarana is the main form of Bhakti. The Lord's name can be chanted at all places, at all times. No accessories are needed and all are equally qualified. What is required is only faith and earnestness.

Sri Vishnu Sahasranama Satsangam, Ramakrishnapuram, was formed in 1968, with the sole aim of bringing devotees for group recitation of Sri Vishnu Sahasranama Stotram and other hymns. The weekly parayanam every Sunday morning is entering 1,000th week in April 1987.

On the eve of the nineteenth anniversary being organised on 14th and 15th February 1987 celebrations, we have pleasure in bringing out the publication 'Sankshepa Ramayanam' (Ramayana Epic-in-brief) containing the synopsis of the great epic which is read by many devout every day.

We are grateful to our well wishers who are helping us in bringing out such publications every year on the eve of anniversary celebrations.

New Delhi

February 14, 1987

Sri Vishnu Sahasranama Satsangam

(i)

श्री :

॥ श्रीमद्रामायणपारायणोपक्रमः ॥

ध्यानश्लोका :

। स्मार्तसंप्रदायः ।

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ १ ॥

वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।
यं नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननम् ॥ २ ॥

दोभिर्युक्ता चतुर्भिः स्फटिकमणिमयीमक्षमालां दधाना
हस्तेनैकेन पद्मं सितमपि च शुकं पुस्तकं चापरेण ।
भासा कुन्देन्दुशङ्खं स्फटिकमणिनिभा भासमानासमाना
सा मे वाग्देवतेयं निवसतु वदने सर्वदा सुप्रसन्ना ॥ ३ ॥

कूजन्तं राम रामेति मधुरं मधुराक्षरम् ।
आरुह्य कविताशाखां वन्दे वाल्मीकिर्कोकिलम् ॥ ४ ॥

वाल्मीकेर्मुनिसिंहस्य कवितावनचारिणः ।
शृण्वन्नरामकथानादं को न याति परां गतिम् ॥ ५ ॥

यः विवन्सततं रामचरितमृतसागरम् ।
अतृप्तस्तं मुनि वन्दे प्राचेतसमकल्मषम् ॥ ६ ॥

गोष्पदीकृतवाराशि मशकीकृतराक्षसम् ।
रामायणमहामालारत्नं वन्देऽनिलात्मजम् ॥ ७ ॥

अञ्जनानन्दनं वीरं जानकीशोकनाशनम् ।
कपीशमक्षहन्तारं वन्दे लङ्काभयङ्करम् ॥ ८ ॥

उल्लङ्घय सिन्धोः सलिलं सलीलं यः शोकवह्निं जनकात्मजायाः ।
आदाय तेनैव ददाह लङ्कां नमामि तं प्राञ्जलिराञ्जनेयम् ॥ ९ ॥

प्राञ्जनेयमतिपाटलाननं कान्चनान्द्रिकमनीयविग्रहम् ।
पारिजाततरुमूलवासिनं भावयामि पर्वमाननन्दनम् १० ॥

यत्र यत्र रघुनाथकीर्तनं तत्र तत्र कृतमस्तकाञ्जलिम् ।
बाष्पवारिपरिपूर्णलोचनं मारुतिं नमत राक्षसान्तकम् ॥ ११ ॥

मनोजवं मारुततुल्यवेगं जितेन्द्रियं बुद्धिमतां वरिष्ठम् ।
वातात्मजं वानरयूथमुख्यं श्रीरामदूतं शिरसा नमामि ॥ १२ ॥

यः कणञ्जलिसंपुटैरहरहः सम्यक्पिबत्यादरा-
द्वाल्मीकेर्वदनारविन्दगलितं रामायणाख्यं मधु ।
जन्मव्याधिजराविपत्तिनिधनैरत्यन्तसोपद्रवं
संसारं स विहाय गच्छति पुमान्विष्णोः पदं शाश्वतम् ॥

तदुपगतसमाससंधयोगं सममधुरोपनतार्थवाक्यबद्धम् ।
रघुवरचरितं मुनिप्रणीतं दशशिरसश्च वधं निशामयध्वम् ॥

वाल्मीकिगिरिसंभूता रामसागरगार्मिणी ।
पुनातु भुवनं पुण्या रामायणमहानदी ॥ १५ ॥

श्लोकसारसमाकीर्णं सर्गकल्लोलसंकुलम् ।
काण्डग्राहमहामीनं वन्दे रामायणार्णवम् ॥ १६ ॥

वेदवेद्ये परे पुंसि जाते दशरथात्मजे ।
वेदः प्राचेतसादासीत्साक्षाद्रामायाणात्मना ॥ १७ ॥

वैदेहीसहितं सुरद्रुमतले हैमे महामण्डपे

मध्येपुष्पकमासने मणिमये वीरासने सुस्थितम् ।
अग्रे वाचयति प्रभञ्जनसुते तत्त्वं मुनिभ्यः परं
व्याख्यान्तं भरतादिभिः परिवृतं रामं भजे श्यामलम् ॥ १८ ॥

वामे भूमिसुता पुरश्च हनुमान्पश्चात्सुमित्रासुतः
शत्रुघ्नो भरतश्च पाश्वंदलयोर्वाय्वादिकोणेषु च ।
सुग्रीवश्च विभीषणश्च युबराट् तारासुतो जाम्बवान्
मध्ये नीलसरोजकोमलरुचिं रामं भजे श्यामलम् ॥ १९ ॥

नमोऽस्तु रामाय सलक्ष्मणाय
देव्यै च तस्यै जनकात्मजायै ।
नमोऽस्तु रुद्रेन्द्रयमानिलेभ्यो
नमोऽस्तु चन्द्रार्कमरुद्गणेभ्यः २० ॥

धर्मात्मा सत्यसन्धश्च रामो दाशरथिर्यदि ।
पौरुषे चाप्रतिद्वन्द्वः शरैनं जहि रावणम् ॥ २१ ॥

श्रीराघवं दशरथात्मजमप्रमेयं
सीतापतिं रघुकुलान्वयरत्नदीपम् ।
आजानुबाहुमरविन्ददलायताक्षं
रामं निशाचरविनाशकरं नमामि ॥ २२ ॥

बुद्धिर्बलं यशो धैर्यं निर्भयत्वमरोगता ।
अजाडयं बाक्पटुत्वं च हनूमत्स्मरणाद्भवेत् ॥ २३ ॥

। श्रीवैष्णवसंप्रदायः ।

कूजन्तं राम रामेति मधुरं मधुराक्षरम्
आरुह्य कविताशाखां वन्दे बाल्मीकिकोकिलम् ॥ १ ॥

बाल्मीकेर्मुनिसिंहस्य कवितावनचारिणः
शृण्वन्नरामकथानादं को न याति परां गतिम् ॥ २ ॥

यः पिवन्सततं रामचरितामृतसागरम् ।
अतृप्तस्तं मुनिं वन्दे प्राचेतसमकल्मषम् ॥ ३ ॥

गोष्पदीकृतवाराशिं मशहीकृतराक्षसम् ।
रामायणमहामालारत्नं वन्देऽनिलात्मजम् ॥ ४ ॥

अञ्जनानन्दनं वीरं जानकीशोकनाशनम् ।
कपीशमक्षहन्तारं वन्दे लङ्काभयंकरम् ॥ ५ ॥

मनोजवं मास्तुल्यवेगं जितेन्द्रियं बुद्धिमतां वरिष्ठम् ।
वातात्मजं वानरयूथमुख्यं श्रीरामदूतं शिरसा नमामि ॥ ६ ॥

उल्लङ्घय सिन्धोः सलिलं सलीलं

यः शोकदर्हि जनकात्मजायाः ।

आदाय तेनैव ददाह लङ्कां

नमामि तं प्राञ्जलिराञ्जनेयम् ॥ ७ ॥

आञ्जनेयमतिपाटलाननं काञ्चनाद्रिकमनीयविग्रहम् ।
पारिजाततरुमूलवासिनं भावयामि पवमाननन्दनम् ॥ ८ ॥

यत्र यत्र रघुनाथकीर्तनं तत्र तत्र कृतमस्तकाञ्जलिम् ।
बाष्पचारिपरिपूर्णलोचनं मारुति नमत राक्षसान्तकम् ॥ ९ ॥

वेदवेद्ये परे पुंसि जाते दशरथात्मजे ।
वेदः प्राचेतसादासीत्साक्षाद्रामायणात्मना ॥ १० ॥

तदुपगतसमाससंधियोगं सममधुरोपनतार्थवाक्यबद्धम् ।
रघुबरचरितं मुनिप्रणीतं दशशिरसश्च वधं निशामयध्वम् ॥ ११ ॥

श्रीराघवं दशरथात्मजमप्रमेयं
सीतापतिं रघुकुलान्वयरत्नदीपम् ।
आजानुबाहुमरविन्ददलायताक्षं
रामं निशाचरविनाशकरं नमामि ॥ १२ ॥

वैदेहीसहितं सुरद्रुमतले हैमे महामण्डपे
मध्येपुष्पकमासने मणिमये वीरासने सुस्थितम् ।
अग्रे वाचयति प्रभञ्जनसुते तत्त्वं मुनिभ्यः परं
व्याख्यान्तं भरतादिभिः परिवृतं रामं भजे श्यामलम् ॥ १३ ॥

। माध्वसंप्रदायः ।

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।

प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ १ ॥

वक्ष्मीनारायणं वन्दे तद्भुक्तप्रवरो हि यः ।

श्रीमदानन्दतीर्थस्थो गुरुस्तं च नमाम्यहम् ॥ २ ॥

वेदे रामायणे चैव पुराणे भारते तथा ।

आदावन्ते च मध्ये च विष्णुः सर्वत्र गीयते ॥ ३ ॥

सर्वविघ्नप्रशमनं सर्वसिद्धिकरं परम् ।

सर्वजीवप्रणेतारं वन्दे विजयदं हरिम् ॥ ४ ॥

सर्वाभीष्टप्रदं रामं सर्वारिष्टनिवारकम् ।

जानकीजानिमनिशं वन्दे मद्गुरुवन्दितम् ॥ ५ ॥

अभ्रमं भङ्गरहितमजडं बिमलं सदा ।

आनन्दतीर्थमतुलं भजे तापत्रयापहम् ॥ ६ ॥

भवति यदनुभावादेडमूकोऽपि वाग्मी

जडमतिरपि जन्तुर्जायते प्राज्ञमौलिः ।

सकलवचनचेतो देवता भारती सा

मम वचसि विधत्ता संनिधिं मानसे च ॥ ७ ॥

मिथ्यासिद्धान्तदुर्बान्तविध्वंसनबिचक्षणः ।

जयतीर्थस्थितरणिभसितां नो हृदम्बरे ॥ ८ ॥

चित्रैः पदैश्च गम्भीरैर्वक्यैर्मनैरखण्डितैः ।

गुरुभावं व्यञ्जयन्ती भाति श्रीजयतीर्थवाक् ॥ ६ ॥

कूञ्जन्तं राम रामेति मधुरं मधुराक्षरम् ।

आरुह्य कविताशाखां वन्दे वाल्मीकिकोकिलम् ॥ १० ॥

वाल्मीकेर्मुनिसिंहस्य कवितावनचाग्निः ।

शृण्वन् रामकथानादं को न याति परां गतिम् ॥ ११ ॥

यः पिवन्सततं रामचरितामृतसागरम् ।

अतृप्तस्तं मुनिं वन्दे प्राचेतसमवलम्बम् ॥ १२ ॥

गोष्पदीकृतबाराशिं मशकीकृतराक्षसम् ।

रामायणमहामालारत्नं वन्देऽनिलात्मजम् ॥ १६ ॥

अञ्जनानन्दनं वीरं जानकीशोभनाश्रमम् ।

कपीशपक्षहन्तारं वन्दे लङ्काभयङ्करम् ॥ १४ ॥

मनोजवं मारुततुल्यवेगं जितेन्द्रियं बुद्धिमतां वरिष्ठम् ।

वातात्मजं वानरयूथमुख्यं श्रीरामदूतं शिरसा नमामि । १५ ॥

उल्लङ्घय सिन्धोः सलिलं सलीलं यः शोकवह्निं जनकात्मजायाः ।

आदाय तेनैव ददाह लङ्कां नमामि तं प्राञ्जलिराञ्जनेयम् ॥ १६ ॥

प्राञ्जनेयमतिपाटलाननं कान्चनाद्रिकमनीयविग्रहम् ।

पारिजाततरुमूलवासिनं भावयामि पवमाननन्दनम् १७ ॥

यत्र यत्र रघुनाथकीर्तनं तत्र तत्र कृन्मस्तकाञ्जलिम् ।

बाष्पवारिपरिपूर्णलोचनं मारुतिं नमस्स राक्षसान्तकम् ॥ १८ ॥

वेदवेद्ये परे पुंसि जाते दशरथात्मजे ।

वेदः प्राचेतसादासीत्साक्षाद्रामायणात्मना ॥ १९ ॥

आपदामपहर्तारं दातारं सर्वसंपदाम् ।

लोकाभिरामं श्रीरामं भूयो भूयो नमाम्यहम् ॥ २० ॥

तदुपगतसमाससंधियोगं सममधुरोपनतार्थवाक्यबद्धम्
रघुबरचरितं मुनिप्रणीतं दशशिरसश्च बधं निशामयध्वम् ॥ २१ ॥

वेदेहीसहितं सुरद्रुमतले हैमे महामण्डपे

मध्येपुष्पकमासने मणिमये वीरासने सुस्थितम् ।

अग्रे वाचयति प्रमञ्जनसुते तत्त्वं मुनिभ्यः परं

व्याख्यान्तं भरतादिभिः परिवृतं रामं भजे श्यामलम् ॥ २२ ॥

बन्दे वन्द्यं विधिभवमहेन्द्रादिवृन्दारकेन्द्रै-

र्व्यक्तं व्याप्तं स्वगुणगणतो देशतः कालतश्च ।

धूतावद्यं सुखचितिमयैर्मङ्गलैर्युक्तमङ्गलैः

सानाथ्यं नो विदधदधिकं ब्रह्म नारायणाख्यम् ॥ २३ ॥

भूषारत्नं भुवनवलयस्याखिलाश्चर्यरत्नं ।

लीलारत्नं जलधिदुहितुर्देवतामौलिरत्नम् ।

चिन्तारत्नं जगति भजतां सत्सरोजद्युरत्नं

कोसल्याया लसतु मम हृन्मण्डले पुत्ररत्नम् ॥ २४ ॥

महाव्याकरणाम्भोधिमन्थमानसमन्दरम् ।

कवयन्तं रामकीर्त्या हनुमन्तमुपास्महे ॥ २५ ॥

मुख्यप्राणाय भीमाय नमो यस्य भुजान्तरम् ।
नानावीरसुवर्णानां निकषाश्मायितं बभौ ॥ २६ ॥

स्वान्तस्स्थानन्तशय्याय पूर्णज्ञानमहार्णसे ।
उत्तुङ्गवाक्तरङ्गाय मध्वदुग्धाब्धये नमः ॥ २७ ॥

वाल्मीकेगौः पुनीयान्नो महीवरपदाश्रया ।
यद्दुग्धमुपजीवन्ति कवयस्कर्णका इव ॥ २८ ॥

सूक्तिरत्नाकरे रम्ये मूलरामायणार्णवे ।
विहरन्ता महीयांसः प्रीयन्तां गुरवो मम ॥ २९ ॥

हयग्रीव हयग्रीव हयग्रीवेति यो वदेत् ।
तस्य निःसरते वाणी जह्नुकन्याप्रवाहवत् ॥ ३० ॥

॥ ॐ ॥

॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥

श्री सीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्रस्वामिने नमः

श्रीमद् वाल्मीकि रामायणम्

बाल काण्डम्-प्रथमः सर्गः

SRIMAD VALMIKI RAMAYANAM BALAKANDAM-CHAPTER I

॥ संक्षेप रामायणम् ॥

[Ramayana Epic in Brief]

The Celestial Sage *Narada* narrates to Sage
Valmiki the story of Sri Rama

तपःस्वाध्यायनिरतं तपस्वी वाग्विदां वरम् ।
नारदं परिप्रच्छ वाल्मीकिर्मुनिपुङ्गवम् ॥१॥

*The ascetic Valmiki asked Narada, the great sage and the
Lord of language, who remains engaged in austerities and self-study:*

कोन्वस्मिन् सांप्रतं लोके गुणदान् कश्च वीर्यवान् ।
धर्मज्ञश्च कृतज्ञश्च सत्यवाक्यो दृढव्रतः ॥२॥

चारित्र्येण च को युक्तः सर्वभूतेषु को हि ॥३॥
विद्वान् कः कः समर्थश्च कश्चैकप्रियदर्शनः ॥३॥

आत्मवान् को जितक्रोधो द्युतिमान् कोऽनसूयकः ।

२५ कस्य विम्यति देवाश्च जातरोषस्य संयुगे ॥४॥

एतदिच्छाम्यहं श्रोतुं परं कौतूहलं हि मे ।

महर्षे त्वं समर्थोऽसि ज्ञातुमेवंविधं नरम् ॥५॥

“Is there any man amongst us today, who is endowed with all virtues, who knows Dharma, who is grateful, who is wedded to truth, who is friendly to all beings, who is wise, capable and charming, who knows his mind and has brought it under control and who never allows anger to get the upper hand, who is resplendent and wholly devoid of jealousy and whose wrath makes even the celestials tremble? I wish to hear all about him; there is a great curiosity in me. O great sage! if there be such a man, you would certainly know.”

श्रुत्वा चैतत् त्रिलोकज्ञो वाल्मीकेनरिदो वचः ।
श्रूयतामिति चामन्त्रय प्रहृष्टो वाक्यमब्रवीत् ॥६॥

Hearing the words of Valmiki, the delighted Narada who knew the three worlds told him to listen.

बहवो दुर्लभाश्चैव ये त्वया कीर्तिता गुणाः ।
मुने वक्ष्याम्यहं बुद्ध्वा तैर्युक्तः श्रूयतां नरः ॥७॥

“Rare are the qualities mentioned by you which exist in a man. Be pleased to hear from me, this I know from personal knowledge. I will tell.

इक्ष्वाकुवंशप्रभवो रामो नामः जनैः श्रुतः ।
नियतात्मा महावीर्यो द्युतिमान्धृतिमान् वशी ॥८॥
बुद्धिमान्नीतिमान् वाग्मी श्रीमान् शत्रुनिबर्हणः ।
विपुलांसो महाबाहुः कम्बुग्रीवो महाहनुः ॥९॥
महोरस्को महेष्वासो गूढजत्रुररिन्दमः ।
आजानुबाहुः सुशिराः सुललाटः सुविक्रमः ॥१०॥

Descended in the race of Ikshvaku and known by everybody as Rama, he is self-controlled, powerful, radiant, brave and has established mastery over his senses. He is intelligent, sagacious, prosperous, exterminator of foes; His shoulders are broad, arms long and stout, neck shaped like a conch shell. He has a stout chin.

He has a broad chest, is a great bowman, his collar bone well built, subduer of foes, his long arms extend upto the knees, has a well shaped head, shapely forehead and a charming gait.

समः समविभक्ताङ्गः स्निग्धवर्णः प्रतापवान् ।
 पीनवक्षा विशालाक्षो लक्ष्मीवान् शुभलक्षणः ॥११
 धर्मज्ञः सत्यसन्धश्च प्रजानां च हिते रतः ।
 यशस्वी ज्ञानसम्पन्नः शुचिर्वश्यः समाधिमान् ॥१२
 प्रजापतिसमः श्रोमान्धाता रिपुनिषूदनः ।
 रक्षिता जीवलोकस्य धर्मस्य परिरक्षिता ॥१३
 रक्षिता स्वस्य धर्मस्य स्वजनस्य च रक्षिता ।

He is of medium height, has well proportioned limbs, agreeable complexion, is mighty, having rounded chest, his eyes are wide and long, is full of splendour and bears auspicious marks. He is virtuous, true to his words, devoted to the interests of his subjects. He has immense renown and deep knowledge, is pure and disciplined and always preserves his inner poise. He is the peer of Creator, slayer of enemies, protector of all life, guards the norms of Dharma. He is scrupulous in discharging his duties, and looks after his own people.

वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञो धनुर्वेदे च निष्ठितः ॥१४
 सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः स्मृतिमान् प्रतिभानवान् ।
 सर्वलोकप्रियः साधुरदीनात्मा विचक्षणः ॥१५
 सर्वदाऽभिगतः सद्भिः समुद्र इव सिन्धुभिः ।
 आर्यैः सर्वसमश्चैव सदैकप्रियदर्शनः ॥१६
 स च सर्वगुणोपेतः कौसल्यानन्दवर्धनः ।
 समुद्र इव गाम्भीर्ये धैर्येण हिमवानिव ॥१७
 विष्णुना सदृशो वीर्ये सोमवत् प्रियदर्शनः ।
 कालाग्निसदृशः क्रोधे क्षमया पृथिवीसमः ॥१८
 धनदेन समस्त्यागे सत्ये धर्म ईवापरः ।

He knows the Vedas and ancillary disciplines and is a master of archery. He has grasped the essence of Sastras, has retentive memory and is quick witted, popular, pious, high minded and shrewd. He is always sought by righteous people as ocean by the rivers. He is noble alike to all and is ever charming. He is endowed with all virtues, enhances the delight of Kausalya, deep as the ocean, has the impertability of Himalayas. He has the valour of Vishnu, pleasing as the moon. In anger he is like the fire at the time of dissolution of the Universe; in forbearance he is like the mother earth. In bestowing wealth he is like Kubera; in truth he is Dharma incarnate.

तमेवंगुणसम्पन्नं रामं सत्यपराक्रमम् ॥१६

ज्येष्ठं श्रेष्ठगुणैर्युक्तं प्रियं दशरथः सुतम् ।

प्रकृतीनां हिनैर्युक्तं प्रकृतिप्रियकाम्यया ॥२०

यौवराज्येन संयोज्यते प्रीत्या महीपतिः ।

Prompted by the desire to please his subjects, the King (Dasaratha) wished to invest the office of the Crown Prince to his beloved eldest son Rama, who was endowed with all virtues, had an admirable prowess and was devoted to the welfare of the people.

तस्याभिषेकसंभारान्दृष्ट्वा भार्यास्थि कैकयी ॥२१

पूर्वं दत्तवरा देवी वग्मेनमयाचन ।

विवासनं च रामस्य भरतस्याभिषेचनम् ॥२२

Witnessing the arrangements made for the crowning ceremony, his queen Kaikeyi who has been promised a boon in the past, begged him that Rama be exiled and Bharata crowned.

स सत्यवचनाद्राजा धर्मपाशेन संयतः ।

विवासयामास सुतं रामं दशरथः प्रियम् ॥२३

Bound by his word and constrained by the bonds of Dharma, the King exiled his beloved son Rama.

स जगाम वनं वीरः प्रतिज्ञामनुपालयन् ।
 पितुर्वचननिर्देशात् कैकेय्याः प्रियकारणात् ॥२४
 तं व्रजन्तं प्रियो भ्राता लक्ष्मणोऽनुजगाम ह ।
 स्नेहाद्दिनयसपन्नः सुमित्रानन्दवर्धनः ॥२५
 भ्रातरं दयितो भ्रातुः सौभ्रात्रमनुदर्शयन् ।

The valiant man regarding it- what his father told him, to please Kaikeyi- as a command to himself, went to the forest. Lakshmana, his loving and modest brother, the enhancer of delight of Sumitra followed him out of affection, displaying a rare brotherly devotion.

रामस्य दयिता भार्या नित्यं प्राणसमा हिता ॥२६
 जनकस्य कुले जाता देवमायेव निर्मिता ।
 सर्वलक्षणसंपन्ना नारीणामुत्तमा वधूः ॥२७
 सीताऽप्यनुगता रामं शशिनं रोहिणी यथा ।
 पौरैरनुगतो दूरं पित्रा दशरथेन च ॥२८

Sita, his beloved wife who was dear to him as life-force, and ever friendly to him, was born in the line of Janaka, fashioned like Divine enchantment with a perfect form in all aspects, a jewel among women- too followed Rama, as Rohini does the moon. He was followed by the citizens a long way and by his father Dasaratha.

शृङ्गिवेरपुरे सूतं गङ्गाकूले व्यसृजयत् ।
 गुहमासाद्य धर्मार्त्ता निषादाधिपार्तं प्रियम् ॥२९
 गुहेन सहितो रामो लक्ष्मणेन च सीतया ।
 ते वनेन वनं गत्वा नदीस्तीर्त्वा बहूदकाः ॥३०

He left the charioteer in Sringerapuram on the bank of Ganges. The virtuous soul then met the pleasant Guha, the hunter chieftain, and stayed with him along with Lakshmana and Sita. Then the three roamed from forest to forest, crossing many streams full of water.

चित्रकूटमनुप्राप्य भरद्वाजस्य शासनात् ।
 रम्यमावसथं कृत्वा रममाणा वने त्रयः ॥३१
 देवगन्धर्वसङ्काशास्तत्र ते न्यवसन् सुखम् ।
 चित्रकूटं गते रामे पुत्रशोकातुरस्तथा ॥३२
 राजा दशरथः स्वर्गं जगाम विलपन् सुतम् ।

Reaching Chitrakuta, as suggested by Bharadwaja, erected a lovely cottage, and the the three lived there happily enjoying themselves like the divine Ghandharvas. While Rama was at Chitrakuta, King Dasaratha, stricken by the grief of (over separation of) his son and bewailing over his son, ascended to Heaven.

गते तु तस्मिन् भरतो वसिष्ठप्रमुखैर्द्विजैः ॥३३
 नियुज्यमानो राज्याय नैच्छद्राज्यं महाबलः ।
 स जगाम वने वीरो रामपादप्रसादकः ॥३४
 गत्वा तु सुमहात्मानं रामं सत्यपराक्रमम् ।
 अयाचद् भ्रातरं राममार्यभावपुरस्कृतः ॥३५
 त्वमेव राजा धर्मज्ञ इति रामं वचोऽब्रवीत् ।

When he was gone, Bharata, though urged by Vasishta and other brahmins to accept the kingdom, did not desire to have it. The valiant Bharata went to the forest to propitiate Rama at his feet. Approaching him, who was of unfailing virtue, and in his presence, Bharata, rich in noble sentiments, implored his brother: "You alone could be the King, since you know what is right,"

रामोऽपि परमोदारः सुमुखः सुमहायशाः ॥३६
 न चैच्छत् पितुरादेशाद्राज्यं रामो महाबलः ।
 पादुके चास्थ राज्याय न्यासं दत्त्वा पुनः पुनः ॥३७
 निवर्तयामास ततो भरतं भरताग्रजः ।
 स काममनवाप्यैव रामपादावुपस्पृशन् ॥३८
 नन्दिग्रामेऽकरोद्राज्यं रामागमनकाङ्क्षया ।

But the valiant Rama, who was magnanimous and immensely renowned, declined the kingdom graciously, in obedience to his father's decree. Handing over his sandals to Bharata, as a representative for ruling the kingdom, Rama, Bharata's elder brother repeatedly goaded him to return. Having failed in his object, and after paying obeisance to Rama's feet, he ruled the kingdom from Nandigramam, longingly waiting for the return of Rama.

गत्वे तु भरते श्रीमान् सत्यसन्धो जिनेन्द्रियः ॥३९
 रामस्तु पुनरालक्ष्य नागरस्य जनस्य च ।
 तत्रागमनमेकाग्रो दण्डकान् प्रविवेश ह ॥४०
 प्रविश्य तु महारण्यं रामो राजीवलोचनः ।
 विराधं राक्षसं हत्वा शरभङ्गं ददर्श ह ॥४१
 सुतीक्ष्णं चाप्यगस्त्यं च अगस्त्यभ्रातरं तथा ।

When Bharata left, the glorious Rama, of unfailing vow, and who had conquered his senses and intent on only one object, entered Dandaka forest, anticipating the renewed visit of the people of the city. Entering the big forest, the lotus-eyed Rama slew the Rakshasa named Viradha and went to see Sarabhangha, Suteekshna, Agastya and Agastya's brother.

अगस्त्यवचनाच्चैव जग्राहैन्द्रं शरासनम् ॥४२
 खड्गं च परमप्रीतस्तूणी चाक्षयसायकी ।

At the instance of Agastya he received with great pleasure Indra's bow, a sword and pair of inexhaustible quivers.

वसतस्तस्य रामस्य वने वनचरैः सह ॥४३
 ऋषयोऽभ्यागमन् सर्वे वधायासुररक्षसाम् ।
 स तेषां प्रतिशुश्राव राक्षसानां तथा वने ॥४४
 प्रतिज्ञातश्च रामेण वधः संयति रक्षसाम् ।
 ऋषीणामग्निकल्पानां दण्डकारण्यवासिनाम् ॥४५

तेन नत्रैव वसता जनस्थाननिवासिनी ।
विरूपिता शूर्पणखा राक्षसी कामरूपिणी ॥४६॥

While Rama was living in the forest with the hermits, all the sages met him and requested him to ensure the destruction of Rakshasas and demons. He gave a promise in this regard to all of them (living) in that forest infested by demons. He assured the flame-like sages of the Dandaka forest that he would destroy them in the battle. While living in that forest, he disfigured the ugly demoness Soorpanaka, who lived in Janasthana and who could take any form.

ततः शूर्पणखावाक्यादुद्युक्तान् सर्वराक्षसान् ।
खरं त्रिशिरसं चैव दूषणं चैव राक्षसम् ॥४७॥
निजघ्नान रणे रामस्तेषां चैव पदानुगान् ॥
वने तस्मिन्निवसता जनस्थाननिवासिनाम् ॥४८॥
रक्षसां निहतान्यासन् सहस्राणि चतुर्दश ।

In a battle, Rama then killed all the Rakshasas- Khara, Trisira and Dushana who had been instigated by Soorpanaka. Fourteen thousand Rakshasas were thus killed, while he was sojourning in the forest.

ततो ज्ञातिवधं श्रुत्वा रावणः क्रोधमूर्च्छितः ॥४९॥
सहायं वरयामास मारीचं नाम राक्षसम् ।
वार्यमाणः सुबहुशो मारीचेन स रावणः ॥५०॥
न विरोधो बलवता क्षमो रावण तेन ते ।
अनादृत्य तु तद्वाक्यं रावणः कालचोदितः ॥५१॥
जगाम सहमारीचस्तस्याश्रमपदं तदा ।

On hearing the slaughter of his kinsmen, Ravana stupified with anger sought the help of the Rakshasa named Maricha. He was discouraged by Maricha who said, "It is not advisable for you to create enmity with the more powerful one" but he did not heed the advice. Impelled by death, he went with Maricha to the place where he (Rama) had his hermitage.

तेन मायाविना दूरमपवाह्य नृपात्मजो ॥५२
जहार भार्या रामस्य गृध्रं हत्वा जटायुषम् ।

Having caused the princes to go away from that place through the machination of wily Maricha, he carried off Rama's wife, killing the eagle Jatayu (on the way).

गृध्रं च निहतं दृष्ट्वा हतां श्रुत्वा च मैथिलीम् ॥५३
राघवः शोकसन्तप्तो विललापाकुलेन्द्रियः ।

ततस्तेनैव शोकेन गृध्रं दग्ध्वा जटायुषम् ॥५४

मार्गमाणो वने सीतां राक्षसं सन्ददर्श ह ।

कबन्धं नाम रूपेण विकृतं घोरदशनम् ॥५५

तं निहत्य महाबाहुर्ददाह स्वर्गतश्च सः ।

स चास्य कथयामास शबरीं धर्मचारिणीम् ॥५६

श्रमणीं धर्मनिपुणामभिगच्छेत् राघवम् ।

सोऽभ्यगच्छन्महातेजाः शबरीं शत्रुसूदनः ॥५७

Seeing the eagle mortally wounded and hearing about Maithili (Sita) having been carried away, Raghava lamented for her, burned with grief. Having cremated the eagle in that state of mourning, he went through the forest in search of Sita, and came upon Kabandha, who was deformed and horrible to look at. The mighty prince slew him and cremated him. Kabandha went to heaven. He had asked Rama to meet Sabari, a pious hermitess, deeply versed in the principles of righteousness. The resplendent Rama, destroyer of foes, proceeded in search of Sabari.

शबर्या पूजितः सम्यग्रामो दशरथात्मजः ।

पंपातीरे हनुमता सङ्गतो वानरेण ह ॥५८

हनुमद्वचनाच्चैव सुग्रीवेण समागतः ।

सुग्रीवाम च तत्सर्वं शंसद्रामो महाबलः ॥५९

आदितस्तद्यथावृत्तां सीतायाश्च विशेषतः ।

सुग्रीवश्चापि तत्सर्वं श्रुत्वा रामस्य वानरः ॥६०
चकार सख्यं रामेण प्रीतश्चैवाग्निसाक्षिकम् ।

Worshipped by Sabari, Rama, son of Dasaratha, was then met by the monkey Hanuman on the shore of river Pampa. As suggested by Hanuman, he met Sugriva. The powerful Rama narrated to Sugriva everything about himself from the beginning, and what had befallen Sita in particular. Hearing all that Rama said, Sugriva was pleased to make friendship with him in the presence of fire as witness.

ततो वानरराजेन वैरानुकथनं प्रति ॥६१
रामायावेदितं सर्वं प्रणयाद्दुःखितेन च ।
प्रतिज्ञातं च रामेण तदा वालिवधं प्रति ॥६२

In response to the query about his enmity with the monkey king, he told Rama all about it. Moved by affection and overcome with grief, Rama pledged himself to kill Vali.

वालिनश्च बलं तत्र कथयामास वानरः ।
सुग्रीवः शङ्कितश्चासीन्नित्यं वीर्येण राघवे ॥६३
राघवप्रत्ययार्थं तु दुन्दुभेः कायमुत्तमम् ।
दर्शयामास सुग्रीवो महापर्वतसन्निभम् ॥६४
उस्मयित्वा महाबाहुः प्रेक्ष्य चास्थि महाबलः ।
पादाङ्गुष्ठेन चिक्षेप संपूर्णं दशयोजनम् ॥६५
बिभेद च पुनः सालान् सप्तैकेन महेषुणा ।
गिरि रसातलं चैव जनयन् प्रत्ययं तदा ॥६६

The monkey chief then described Vali's strength to him. Sugriva was ever doubtful about Rama's prowess. In order to satisfy himself about this (Rama's valour), Sugriva showed him a huge skeleton of Dundubhi which looked like a huge mountain. Smilingly gazing at the skeleton, that man of mighty arms and immense strength, hurled it just with his big toe to a distance of full ten yojanas. To instil confidence about him in Sugriva, he

further pierced through the seven pine trees, a hill, and even nether regions, just with a single arrow.

ततः प्रीतमनास्तेन विश्वस्तः स महाकपिः ।
 किष्किन्धां रामसहितो जगाम च गुहां तदा ॥६७
 ततोऽगजंदरिवरः सुग्रीवो हेमपिङ्गलः ।

Reassured by the latter's act, the monkey chief along with Rama happily went to a cave in Kishkindha, a mountain valley. There the monkey chief, whose complexion was golden, roared loudly.

तेन नादेन महता निर्जगाम हरीश्वरः ॥६८
 अनुमान्य तदा तारां सुग्रीवेण समागतः ।
 निजघान च तत्रैनं शरेणैकेन राघवः ॥६९
 ततः सुग्रीववचनाद्धत्वा वालिनमाहवे ।
 सुग्रीवमेव तद्राज्ये राघवः प्रत्यपादयत् ॥७०
 स च सर्वान् समानीय वानरान् वानरर्षभः ।
 दिशः प्रस्थापयामास दिदृक्षुर्जनकात्मजाम् ॥७१

Provoked by that roar, the king of apes (Vali) came out. After pacifying Tara, he encountered Sugriva. Then Rama struck him (Vali) down with a single arrow. Having killed Vali in the battle field at the instance of Sugriva, Sri Rama installed Sugriva on his throne. The king of the apes (Sugriva) then summoning all the monkeys, despatched them in all directions to look for Janaka's daughter.

ततो गृध्रस्य वचनात् संपातेर्हनुमान् बली ।
 शतयोजनविस्तीर्णं पुप्लुवे लवणार्णवम् ॥७२
 तत्र लङ्कां समासाद्य पुरीं रावणपालिताम् ।
 ददर्श सीतां ध्यायन्तीमशोकवनिकां गताम् ॥७३
 निवेदायत्वाऽभिज्ञानं प्रवृत्तिं च निवेद्य च ।
 समाश्वास्य च वैदेहीं मर्दयामास तोरणम् ॥७४

Then according to the advice of eagle Sampati, the mighty Hanuman, flew over the salt sea, a hundred yojanas wide. Reaching Lanka city, ruled over by Ravana, he found Sita confined in a grove of Asoka trees, her mind wholly contemplating. Presenting the signet ring by way of identification, he narrated the news (how he came there) and consoled Vaidehi (Sita). Then he destroyed the outer gate.

पञ्च सेनाग्रगान् हत्वा सप्त मन्त्रिसुतानपि ।
 शूरमर्क्षं च निष्पिष्य ग्रहणं समुपागमत् ॥७५
 अस्त्रेणोन्मुक्तमात्मानं ज्ञात्वा पैतामहाद्वरात् ।
 मर्षयन् राक्षसान् वीरो यन्त्रिणस्तान् यदृच्छया ॥७६
 ततो दग्ध्वा पुरीं लङ्कामृते सीतां च मैथिलीम् ।
 रामाय प्रियमाख्यातुं पुनरायान्महाकपिः ॥७७
 सोऽभिगम्य महात्मानं कृत्वा रामं प्रदक्षिणम् ।
 न्यवेदयदमेयात्मा दृष्ट्वा सीतेति तत्त्वतः ॥७८

Having killed the five army chiefs and seven sons of the ministers and crushed the gallant Aksha, he allowed himself to be bound (by rope). Though knowing himself, as freed from the missile, by reason of (Brahma's) boon, the hero put up heroically with the treatment of Raakshasaas, who carried him in bondage. Having set fire to Lanka barring Sita, the princess of Mithila, the great ape returned for conveying Rama the good news. Approaching the great soul Rama and going around him reverentially, he (Hanuman) of measureless valour submitted that Sita had been seen in reality.

ततः सुग्रीवसहितो गत्वा तीरं महोदधेः ।
 समुद्रं क्षोभयामास शरैरादित्यसन्निभैः ॥ ७९
 दर्शयामास चात्मानं समुद्रः सरितां पातः ।
 समुद्रबचनाच्चैव नलं सेतुमकारयत् ॥ ८०
 तेन गत्वा पुरीं लङ्कां हत्वा रावणमाहवे ।
 रामः सीतामनुप्राप्य परां व्रीहामुपागमत् ॥ ८१

तामुवाच ततो रामः पश्य जनसंसदि ।

अमृष्यमाणा सा सीता विवेश ज्वलनं सती ॥८२॥

Reaching the shore of the great ocean with Sugriva, he put the ocean in turmoil by his arrows as glowing as the sun. Thereupon, the ocean, lord of the rivers appeared himself. As suggested by ocean, he caused Nala to build a bridge. Crossing it to the city of Lanka and killing Ravana in battle and recovering Sita, he was overwhelmed by shame. Rama spoke harshly to her in the midst of the assembly of people. Resenting it, the chaste Sita entered the fire.

ततोऽग्निवचनात् सीतां ज्ञात्वा विगतकल्मषाम् ।

बभौ रामः संप्रहृष्टः पूजितः सर्वदेवतैः ॥८३॥

कर्मणा तेन महता त्रैलोक्यं सचराचरम् ।

सदेवर्षिगणं तुष्टं राघवस्य महात्मनः ॥८४॥

अभिषिच्य च लङ्कायां राक्षसेन्द्रं विभीषणम् ।

कृतकृत्यस्तदा रामो विज्वरः प्रमुद ह ॥८५॥

देवताभ्यो वरं प्राप्य समुत्थाप्य च वानरान् ।

अयोध्यां स्थितो रामः पुष्पकेण सुहृद्वृतः ॥८६॥

Knowing from the words of fire God Agni that Sita was free from taint, Rama was very happy and was himself honoured by all the Gods. By the remarkable achievement of the great-souled Raghava, the three worlds of animate and inanimate beings along with the gods and sages were pleased. Having installed Vibhishana, the chief of Raakshasaas, on the throne of Lanka, and discharging his duty, Rama was rid of anxiety and happy. Having received a boon from the gods and reviving the slain monkeys back to life, Rama flew to Ayodhya in the aerial car (Pushpaka Vimana), accompanied by relatives and friends.

भरद्वाजाश्रमं गत्वा रामः सत्यपराक्रमः ।

भरतशान्तिकं रामो हनूमन्तं व्यसर्जयत् ॥८७॥

पुनराख्यायिकां जल्पन् सुग्रीवसहितस्तदा ।
 पुष्पकं तत् समाहृत्य नन्दिग्रामं ययौ तदा ॥८८॥
 नन्दिग्रामे जटां हित्वा भ्रातृभिः सहितोज्ज्वलः ।
 रामः सीतामनुप्राप्य राज्यं पुनरवाप्तवान् ॥८९॥

Reaching the hermitage of Bharadwaja, Rama of unfailing prowess despatched Hanuman to Bharata. Recalling the past history, he (Rama) got into Pushpaka car again with Sugriva and reached Nandigram. Having shed his matted hair at Nandigram he along with his brothers, and with Sita again by his side, Rama regained the kingdom.

प्रहृष्टमुदितो लोकस्तुष्टः पूष्टः सुधार्मिकः ।
 निरामयो ह्यरोगश्च दुर्भिक्षभयवर्जितः ॥९०॥
 न पुत्रमरणं किञ्चिद्दृश्यन्ति पुरुषाः क्वचित् ।
 नार्यश्चाविधिना नित्यं भविष्यन्ति पतिव्रताः ॥९१॥
 न चाग्निजं भयं किञ्चिन्नाप्सु मज्जन्ति जन्तवः ।
 न वातजं भयं किञ्चिन्नापि ज्वरकृतं तथा ॥९२॥
 न चापि क्षुब्धं तत्र न तस्करभयं तथा ।
 नगराणि च राष्ट्राणि धनधान्ययुतानि च ॥९३॥
 नित्यं प्रमुदिताः सर्वे यथा कृतयुगे तथा ।
 अश्वमेधशतैरिष्ट्वा तथा बहुसुवर्णकैः ॥९४॥
 गवां कोटयुतं दत्त्वा ब्रह्मलोकं प्रयास्यति ।
 असङ्ख्येयं धनं दत्त्वा ब्राह्मणेभ्यो महायशाः ॥९५॥
 राजवंशाञ्छतगुणान् स्थापयिष्यति राघवः ।
 चातुर्वर्ण्यं च लोकेऽस्मिन् स्वे स्वे धर्मे नियोक्ष्यति ॥९६॥
 दशवर्षसहस्राणि दशवर्षशतानि च ।
 रामो राज्यमुपासित्वा ब्रह्मलोकं प्रयास्यति ॥९७॥

The people of the country were happy, contented, prosperous, devoted to Dharma (their duties), free from mental and

bodily ills, and also free from famine and fear. Nowhere have men seen their children die before them. Women never knew widowhood and were ever devoted to their spouses, There was no fear from fire; no deaths from drowning; no danger from wind; no fear from fever whatever. There was no fear from hunger nor from thieves. Towns were having immense wealth; countryside full of foodgrains. Everyone was ever happy as in the Krita Yuga (the previous Yuga). Having propitiated the Gods through hundreds of horse sacrifices and sacrifices involving distribution of lots of gold, untold riches and crores of cows to greatly renowned Brahmins, Rama enters Brahma's world. Rama will establish numerous royal dynasties that will grow and multiply. He will ensure that the four Varnas are faithful to their Dharmas. Having ruled the kingdom for eleven thousand years, Rama ascends to Brahma Loka (Vaikunta).

इदं पवित्रं पापघ्नं पुण्यं वेदैश्च संमितम् ।
यः पठेद्रामचरितं सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ६८

एतदाख्यानामायुष्यं पठन् रामायणं नरः ।
सपुत्रपोत्रः सगणः प्रेत्य स्वर्गे महीयते ॥ ६९

पठन् द्विजो वागृषभत्वमीयात्
स्यात् क्षत्रियो भूमिपतित्वमीयात् ।
वणिग्जनः पण्यफलत्वमीयात्
जनश्च शूद्रोऽपि महत्त्वमीयात् ॥ १००

He who reads this sacred narration of Rama's life, which is treated on par with Vedas and which purifies the heart, dispels sins, and brings merit, will be absolved from all sins. He who reads this sacred narrative known as the 'Ramayana', is assured of longevity; such a person as well as his sons and grandsons, will go to, and be honoured in heaven. Reading it will beget eminence in eloquency

if he is a Brahmin, empire if he is a Kshatriya, fruits of trade and business if a Vaisya, and greatness if a Sudra.

इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये
बालकाण्डे प्रथमः सर्गः ॥

Thus ends Canto one in the Bala Kanda of glorious Ramayana of Valmiki, the work of a Rishi and the oldest epic.

श्रीराम चरित मानस्

यन्मायावशवर्ति विश्वमखिलं ब्रह्मादि देवासुराः
यत्सत्त्वादमृषव भातिसकलं रज्जौ यथाऽहे भ्रमः ।
यत्पादप्लव एक एव भवाम्भोधस्तितीर्षवितां
वन्देऽहं तमशेषकारणपरं रामाख्य मीशं हरिम् ॥

I bow to that Lord Hari, with the name Rama who is the Ultimate behind all causes, to whose Maya are subject the whole universe, the gods from Brahma downwards and the demons, by virtue of whose existence everything else appears as if real, like the illusion of a snake in a rope, and whose feet are the only boat for those who desire to cross the ocean of worldly existence.

उद्भवस्थिति संहारकारिणीं क्लेशहारिणीम् ।
सर्वं श्रेयस्करीं सीतां नतोऽहं रामवल्लभाम् ॥

I have bowed to Sita, the beloved of Rama, who creates, sustains, and destroys removes (all) troubles and brings about prosperity.

ओम् तत् सत्

(i)

। श्रीमद्रामायणपारायणसमापनक्रमः ।

(~~ध्यान~~स्तोत्राः)

॥ स्मार्तसंप्रदायः ॥

स्वस्ति प्रजाभ्यः परिपालयन्तां

न्याय्येन मार्गेण महीं महीशाः ।

गोब्राह्मणभ्यः शुभमस्तु नित्यं

लोकाः समस्ताः सुखिनो भवन्तु ॥ १ ॥

काले वर्षतु पर्जन्यः पृथिवी सस्यशालिनी ।

देशोऽयं क्षोभरहितो ब्राह्मणाः सन्तु निर्भयाः ॥ २ ॥

अपुत्राः पुत्रिणः सन्तु पुत्रिणः सन्तु पौत्रिणः ।

अघनाः सघनाः सन्तु जीवन्तु शरदां शतम् ६ ॥

चरितं रघुनाथस्य शतकोटिप्रविस्तरम् ।

एकैकमक्षरं प्रोक्तं महापातकनाशनम् ॥ ४ ॥

शृण्वन्नरामायणं भक्त्या यः पादं पदमेव वा ।

स याति ब्रह्मणः स्थानं ब्रह्मणा पूज्यते सदा ॥ ५ ॥

रामाय रामभद्राय रामचन्द्राय वेधसे ।

रघुनाथाय नाथाय सीतायाः पतये नमः ॥ ६ ॥

यन्मङ्गलं सहस्राक्षे सर्वदेवनमस्कृते ।

वृत्रनाशे समभवत्तत्ते भवतु मङ्गलम् ॥ ७ ॥

यन्मङ्गलं सुपर्णस्य विनताकल्पयत्पुरा ।

अमृतं प्रार्थयानस्य तत्ते भवतु मङ्गलम् ॥ ८ ॥

अमृतोत्पादने दैत्यान्घ्नतो वज्रधरस्य यत् ।
अदितिर्मङ्गलं प्रादात्तत्ते भवतु मङ्गलम् ॥६॥

श्रीन्विक्रयान्प्रक्रमतो विष्णोरमिततेजसः ।
यदासीन्मङ्गलं राम तत्ते भवतु मङ्गलम् ॥१०॥

ऋतवः सागरा द्वीपा वेदा लोका दिशश्च ते ।
मङ्गलानि महाबाहो दिशन्तु तव सर्वदा ॥११॥

मङ्गलं कोसलेन्द्राय महनोयगुणात्मने ।
चक्रवर्तितनूजाय सार्वभौमाय मङ्गलम् ॥१२॥

श्रीरामचन्द्रः श्रितपारिजातः समस्तकल्याणगुणाभिरामः ।
सीतामुखाम्भारुहचञ्चरीको निरन्तरं मङ्गलमातनोतु ॥ १३ ॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्यात्मना वा प्रकृतेः स्वभावात् ।
करोमि यद्यत्सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि ॥ १४ ॥

॥ श्रीवैष्णवसंप्रदायः ॥

एवमेतत्पुरावृत्तमाख्यानं भद्रमस्तु वः ।
प्रव्याहरत विस्रब्धं बलं विष्णोः प्रवर्धताम् ॥ १ ॥

लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराभवः ।
येषामिन्दीवरश्यामो हृदये सुप्रतिष्ठितः ॥ २ ॥

काले वर्षतु पर्जन्यः पृथिवी सस्यशालिनी ।
देशोऽयं क्षोभरहितो ब्राह्मणाः सन्तु निर्भयाः ॥ ६ ॥

कावेरी वर्धतां काले काले वर्षतु वासवः ।
श्रीरङ्गनाथो जयतु श्रीरङ्गश्रीश्च वर्धताम् ॥ ४ ॥

स्वस्ति प्रजाभ्यः परिपालयन्तां

न्याय्येन मार्गेण महीं महीशाः ।

गोब्राह्मणेभ्यः शुभमस्तु नित्यं

लोकाः समस्ताः सुखिनो भवन्तु ॥ ५ ॥

मङ्गलं कोसलेन्द्राय महनीयगुणान्धये ।

चक्रवर्तितनूजाय सार्वभौमाय मङ्गलम् ॥ ६ ॥

वेदवेदान्तवेद्याय मेघश्यामलमूर्तये ।

पुंसां मोहनरूपाय पुण्यश्लोकाय मङ्गलम् ॥ ६ ॥

विश्वामित्रान्तरङ्गाय मिथिलानगरीपतेः ।

भाग्यानां परिपाकाय भव्यरूपाय मङ्गलम् ॥ ८ ॥

पितृभक्ताय सततं भ्रातृभिः सह सीतया ।

नन्दिताखिललोकाय रामभद्राय मङ्गलम् ॥ ९ ॥

त्यक्तसाकेतवासाय चित्रकूटविहारिणे ।

सेव्याय सर्वयमिनां धीरोदाराय मङ्गलम् ॥ १० ॥

सौमित्रिणा च जानक्या चापवाणासिधारिणे ।

संसेव्याय सदा भक्त्या स्वामिने मम मङ्गलम् ॥ ११ ॥

दण्डकारण्यवासाय खण्डितामरशत्रवे ।

गृध्रराजाय भक्ताय मुक्तिदायास्तु मङ्गलम् ॥ १२ ॥

सादरं शिवरीक्षतफलमूलाचिलाषिण
सौम्यपरिपूर्णाय सत्त्वोद्विक्ताय मङ्गलम्

हनुमत्समवेताय हरीशाभीष्टदायिने ।

बालिप्रमथनायास्तु महाधीराय मङ्गलम् ॥ १३ ॥

श्रीमते रघुवीराय सेतूल्लङ्घितसिन्धवे ।

जितराक्षसराजाय रणधीराय मङ्गलम् ॥ १४ ॥

आसाद्य नगरीं दिव्यार्माभषिक्ताय सीतया ।

राजाधिराजराजाय रामभद्राय मङ्गलम् ॥ १५ ॥

मङ्गलाशासनपरैर्मदाचार्यपुरोगमैः ।

सर्वैश्च पूर्वैर्गाचार्यैः सत्कृतायास्तु मङ्गलम् ॥ १६ ॥

। माधवसंप्रदायः ।

स्थस्ति प्रजाभ्यः परिपालयन्तां

न्याय्येन मार्गेण महीं महीशाः ।

ग्रीवाह्याणभ्यः शुभमस्तु नित्यं

लोकाः समस्ताः सुखिनो भवन्तु ॥ १ ॥

काले वर्षतु पर्जन्यः पृथिवी सस्यशालिनी ।

देशोऽयं क्षोभरहितो ब्राह्मणाः सन्तु निर्भयाः । २ ।

लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराभवः ।

येषामिन्दोबरश्यामो हृदये सुप्रतिष्ठितः । ३ ।

मङ्गलं कोसलेन्द्राय महनीयगुणाब्धये ।

चक्रवर्तितनूजाय सार्वभौमाय मङ्गलम् । ४ ।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा

बुद्ध्यात्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्

करोमि यद्यत्सकलं परस्मै

नारायणायेति समर्पयामि । ५ ।

ANDHRA PRINTERS, NEW DELHI